

MEGPRÓBÁLT DOLGOK

1607—1758

- 1 *Szemnek veressege es dagadasa ellen. Item balyok ellen.* Harom avagy negy tyukmony feyieret ved az talban, tegy egy darab timsot bele, ves egy kis megh szitalt verek ganetis bele, es az tyukmon feyieret mind addigh habard mégh megh kel, es ha megh kel, annak levet tölcz a szemben, az tarajat kösd felyül reaja, megh gyogul, ha egy nehanszor elsz vele.
- 2 [*Halyogos es veres szem.*] Az tyukmonyat melegen mihelt az tyuk toyia, ted erős etzetben egy czuporban es tarczad abban tizen eötöd napigh. Az tyukmony-nak külsö kemeny hea megh emesztodik az etzetben, az belsö hartyaja megh marad, a' szeki megh kemenyedik, az feyeiere vizez valik. Ennek azert az hartyajat fogkaszd megh, es az feyieret ved üvegben es azt boczatkasd az halyogos es veres szemben.
- 3 *Az kinek szeme be ragad.* Messe vekonyon a' szalonna szöldit, öntözze megh rosa vizzel avagy borral, es azt kösse a' szemre lagan, hogy pilloghasson alatta.
- 4 [*Halyogh.*] Zür hay, ha vastagh az halyogh, ha vegkony, feyier lud hayiat boczasgas bele.
- 5 *Contra albuginem.* Alumen usti ossis sepieae sacchari candi albi granum 1 misce, fiat pulvis subtiliss ex quo singulis diebus per canales insuffletur in oculos. Probatum.*
- 6 *Contra lippitudinem.* Saccharum candiae, vitriolum album Romanum et aqua putealis.*
- 7 *Contra obstructionem ventuli.* Ut alvus laxetur et ex intestinis feces jam diu subsistentes, atque corpus aggravantes expellantur opus omnino est humectatione, ideoque vesperi eo tempore, quo eundum erit cubitum, bibendum est oleum olivarum mixtum optimaee cerevisiae calefactae. Mane autem sequentis diei ex officinae pharmacopaei petenda erit placentula, una atque altera de succo rosarum in rotulis post cuius receptionem et esum abstinendum est a cibis ad horas tres vel quatuor. Probatum Vitebergae Anno 1607.*
- 8 *De feбри quartana.* Az szenanak az porabul czinaly förödöt es haromszor förözd megh az beteget benne, akor mikoron az hidegh rea akar jöni. Probatum.*
- 9 *Pro hepatis calidioris refrigeratione.* Accipe radices cichorij et impone in vinum album mansuetum vel tenue duas uncias in mediam mensarum bibe sive a prandio, sive ante juvabit. Probatum.*
- 10 *Az kinek az fogat iz eszi.* Vegyen 15 szem buzat es 15 rost, 15 borsot, 15 szem szekfüvet, egy kis timsotis. Ezeket mind öszve kel törni es mezben megh kel főzni, mellyel minek elötte az inakat, fogakat megh akarna valaki kenni, az

- előtt igen ki töröllye az veret az inyenek s ugy ellyen vele egy nap haromszorís. Probatum.
- 11 *Ha azt akarod, hogy az fejer caposta plantad jo legyen, ezt czeleködgyed.* Nagy hetben, mikoron az földet megh asod avagy megh capalod, minek előtte el vetned, szitaly hamvat az megh kapalt földre, vesd el, boronald el, es annak utannais szitaly (fely) fellyül rea hamvat, es sem balha, sem hernyo megh nem eszi. Probatum.
- 12 *(Ve) Aszszony ember ver folyasa ellen.* Az czerfanak az hejat, mely belső har-tyajanak mondatik, föld megh fejer borban kenyer hey alat, es azt igya, megh gyogyul. Probatum.
- 13 *Ez illyen aszszont az verfolyas utan czoklas szokta követni.* Azert vegy fekete üröm gyökeret, kemeny gyökeret avagy levelet, es az fejer ürömmek levelet törd egyben es mezben föld megh, ad megh innya, megh gyogyul. Probatum.
- 14 *Gelesztat ki üz.* Az uaradcz levelet föld megh borban avagy teyben, ad innya, a galisztat ki uzi. Probalt dologh.
- 15 *Oltvart megh gyogyt.* Megh szürt fenyő viaszt, oh hajat, vajat, kenesöt, (tim-sot) crispant, galics követ, szerecsen diot főz egyben erőssen, es vele kenyed, megh gyogyul. Probatum.
- 16 *Verul nincs job.* Lorom, azaz edes lapu. Mint tiszta buza lisztet, mezet, tem-sot, az loromnak az maghvat megh szitalni, oszve timporalni, porcsint, de ugy, hogy az lorommat az tuznel megh kel szutni mind korostul, az maghvat ki kel szepten veni, megh kel szitalni, oszve kel ez ot felet habarni, de ugy kel osztan fanyasot [!] neki csinálni, lapossan faragolni, rea kel osztan az tesztajat hayto-gatni, az tuznel szepten megh kel szutni, de csernaval kel rea tekerni, szurun, hogy ki ne szakagyon.
- 17 *Ver basrul.* Az porczint föld megh (vizben) mizben, [. .] ostan megh ismet az tört timszoval tolcze megh az ködöket (tol) az mizben tör porczinnal kosse be mind az egisz hassat.
- 18 *Az nyilallasrul.* Tyuk mony fejereben habard bele az görögh szappant s iget borban es egy potur ara temejent, azokat tymporad oszve, s közd az nyilallasra, utraque sut probata.
- 19 *Sajfajasrul valo orvossagh.* Borsot, crispant (tis), timsot mizben együtt ka-varni kell, de töbnek kell a borsnak lenni, s ved a szadban, tarcz rajta, s pokd ki az utan, hogy szokaign rajta tartod, megh gyogyul, ha a fajos szajjad rajta tartod. Probalt dologh igazan.
- 20 *Ptbrücsök ellen valo orvossagh, kinek füleben bujik.* Hal epejet, gaczi [?] epe-jet, lud epejet csinald eget borban, eczetben (boczasd orraban, füleben civen), kilencz szem borszott, fogh hagymatis annyit. Igaz probalt dologh.
- 21 *Korszagh ellen valo orvossagh.* Harszfa viragh vizet vegy, tölcz egy palaczk-ban, ismet kerti rutat, egy uy földön tüznel aszald megh, s törd megh jol, ugy hogy porrá legyen. Megh törven ted az palaczkban, avagy üvegben a megh tört aszszu rutat, zavard megh, ad innya, es az orra lyukaiban tegy nyers rutat, ezt probald haromszor vagy tobször, el hadgya. Probalt dologh nyilván.
- 22 *Vini foetidi et corrupti emendatio.* Vinum foetidum et corruptum emendatur, si pro vasis magnitudine justa portio mundi tritici ex sacco in eo suspendatur, et exinde retrahatur. Quae quicquid erit foetoris ad se alliciet, ac ita vinum syncerum et clarum redect Author Mezaldus. Probatum.*
- 23 *Vinum citissime vertitur in acetum.* Si statim velis vinum convertere in acetum, projice in illud sal cum pipere et fermento sub acido confusum et id celerime praestabit.*

- 24 Si properantius perfici velis, laterem aut calybis partem ignitam semel atque iterum in vas demerge, aut raphani radices vel inmatura alespila, corna plora et prunula. Idem praestabit Caryophilata Mezeldus.*
- 25 *Ut vinum palato arrideat.* Vinum palato arridebit et cum odore, colore placebit, si malum medicum, sive Cytrium, Caryophilas nude in compunctam [et ar] ita in dolio suspendatur, ne vino attingat. Sic nullum saporem vapidum aut mucidum contrahit. Mezaldus.
- 26 *Gyomor dagadasrul.* Az bor üromnek viragat szed megh, bor szeprűben gyömberezd megh, vess mizet bele, kend megh a gyomrat mizzel, közd rea, had legyen rajta harmad napigh. Probatum.
- 27 *Follyo orbanczrul.* Len magott törd megh egy rez mosarban, az listit keverd fa olajban, kend ruhara, közd rea.
- 28 *Item.* Tejfelben keverd jo fele szafranyban (közd) kennyed tolluval. Probata sunt. etc. etc.
- 29 *Si infanti dormienti paris [1] longitudinis.* Cucurbita vel etiam cucumis in lectulo adiungatur et febricitaverit, mox a febris liber erit. Semen (. . .) cucurbitae urinae acrimoniam contemperat et eandem mediocriter provocat.*
- 30 *Raphani radícula tusa Lunosis imposita prodest, sigillata tollit et contra viperarum morsus auxiliatur.**
- 31 *Cardus benedictusnak hasznai.* Dicitur alias Atractylis. Calefaciens et resiccans [. . . ?] secundo et simul expurgans ac aperiens. Venenis omnibus resistit et pestilentibus morbis auxiliatur si tempestive propinatur. Curat et quartanas ac inveteratas et diurnas alias febres. Viscera, hepar ac ventrem [?] ab obstructionibus liberat, ventriculo quembilis infestat, confert eiusque dolores praesertim vitio ventriculi supervenientes sepius, ventris lumbricos interemit ac expellit, tormina sedat, sudores movet, urinam cit restricticis ac calculosis prodest Lenum ac laterum dolores mitigat.*
- 32 *Csengü fü olajt igy csinald.* Ved a' csengöfunek tetejen valo viragat, es gyenge levelet, mikor erni akar, vagy harom markot, vagy kettöt, az mennyit akars csinálni. Vessd a' csengö füvet, szagos jo borban kettös fazekban, saját be dugvan, erossen fozd megh, egy vas fazekban tolcz vizet, egy mazos korsoban vagy peleh fazekban, vagy szelenczeben ted bele az csengö füvet, dugd be a' szajat vagy kovet tegy rea, hogy fel ne vesse az viz. Lassu sznell forrald fel, de először harmad napigh asztasd az borban az csengö füvet, hogy megh fozd, faczard ki, ves uy csengö füvet bele megh annyit, az mint először, aztasd ismet azon borban harmad napigh. Föld megh kettös fazekban es szaporicz megh az harmadik forrasaban az bort, azt az harmad fozest igy miveld: tölcz uy csengö viragot bele, ha bortis szaporicz az utan, ves harom dragmanyi terpentinat, az az 18 magyar nyomoni szep terpentinat, ves fa olajt, righi ti[. ?]at hat unciat, fel meszellyel, mint harom tyukmon hej(jal)ban mennyi ferne, ves törött safrant bele negy penz nyomonit, fozd megh együtt kettos fazekban, elly vele. Haszna: Jo korszagot vele kenni, emesztetlenseget, hidegh gyomrot gyogyit, agyeknak, hojaghnak, köldoknek fajasat lagyittya, vizeletet indit, ha kenik vele.
- 33 *Ruta olajj.* Az rutat meteld megh, törd megh, vessd egy peleh szelenczeben, tolcz fa olajt rea, egy vas fazekban tegy vizet, ted ebben az szelencze rutat, be fed egy küvel nyomtasd az vas fazek vizben az szelenczet, lassu sznell föld, hogy fel for, faczard ki, ves uy rutat ezen olajban, ismet ezt haromszor miveld, faczard ki az rutat, tolcz üvegben vagy peleh palaczkban, ted a' napra, elly vele. Haszna. Igen jo vele colicat, haszfajast, tekerö csömört, inak szaka-

dasatt, le esett kezedet megh gyógyít, aszszonny ember hasatt kend, a' ki szült,
a' matraját megh gyógyította.

Jo cristellt ebbul csinálni, fozd megh a' silva leben a' figet, szekfüvet, lu heret,
ezt faczard ki, tölcz ruta olajt bele, az christelben ad fel neki hatul.

Majoranna olajt így csinald . . . *